

ในศิลปะอินเดียสมัยโบราณ (พุทธศตวรรษที่ ๓-๖) พระพุทธรูปเป็นรูปมนุษย์ยังไม่ปรากฏ แต่ข้างจะให้สัญลักษณ์แทน เช่นดอกบัวหมายถึงปางประสูติ ต้นโพธิ์หมายถึงปางตรัสรู้ ธรรมจักร หมายถึง ปาง ประทาน ปฐมเทศนา และสลูปหมายถึงปางปรินิพพาน พระพุทธรูปที่เป็นรูปมนุษย์ มาเริ่มปรากฏขึ้นในศิลปะอินเดียสมัยที่ ๒ คือศิลปะคันธารราฐ มถุรา และอมราวดี (พุทธศตวรรษที่ ๖-๙) และคงมีต่อไปในศิลปะอินเดียแบบคุปตะ (พุทธศตวรรษที่ ๑๐-๑๑) แบบหลังคุปตะ (พุทธศตวรรษที่ ๑๒-๑๓) และแบบปาละ (พุทธศตวรรษที่ ๑๔-๑๖) เหตุนี้ต่อไปนี้จะได้กล่าวถึง พระพุทธรูปอินเดียเรียงตามลำดับศิลปะ

พระพุทธรูปแบบคันธารราฐ

พระพุทธรูปแบบคันธารราฐ เจริญขึ้นในแคว้นคันธาระ ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของประเทศอินเดีย หรือที่เป็นประเทศปากีสถานในปัจจุบัน เชื่อกันว่าเป็นศิลปะแบบแรกที่ถูกสร้างขึ้นพระพุทธรูปขึ้นเป็นรูปมนุษย์ ศิลปะคันธารราฐเจริญ

วัตถุประสงค์การเผยแพร่ : เพื่อการศึกษาเท่านั้น
For Educational Purpose Only

พระพุทธรูปอินเดีย

ศาสตราจารย์

หม่อมเจ้า สุภัทรดิศ ดิศกุล

ขึ้น ในสมัยที่ชนชาติยูเรเชียหรือชเชียนอันเป็นชนชาติที่อพยพมาจากภาคกลางของทวีปเอเชีย ได้เข้าครอบครองดินแดนแถบนี้ และได้ตั้งราชวงศ์ยูกันณะอันมีพระเจ้าแผ่นดินที่สำคัญคือพระเจ้านิชกะเป็นประมุข (ราว พ.ศ. ๖๖๓-๗๐๕) พระเจ้านิชกะทรงเป็นเอกอัครศาสนูปถัมภกทาง พุทธศาสนาเช่นเดียวกับพระเจ้าอโศกมหาราช แต่ในขณะนั้นคงเป็นพุทธศาสนาเถรวาทมากกว่าลัทธิเถรวาท เชื่อกันว่าพระพุทธรูปเป็นรูปมนุษย์คงสร้างขึ้นในรัชกาลนี้ ดินแดนทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของประเทศอินเดียเคยเป็นที่ชนชาติกรีก เข้าครอบครอง มาตั้งแต่ ครองพระเจ้าอเล็กซานเดอร์มหาราชทรงยกทัพเข้าไปรุกรานดินแดนแถบนี้ แม่สีนุช ในราว พ.ศ. ๒๑๗-๒๓๘ และต่อมาชาวโรมันก็ตามเข้าไปค้าขายบ้าง เมื่อศิลปคันธารราฐเกิดขึ้นนั้น พวกยูเรเชียจะได้ใช้ศิลปะกรีก-โรมันให้ทำงานให้แก่ตน ด้วยเหตุนี้ทางพระพุทธรูปและรูปบุคคลต่างๆ ในศิลปคันธารราฐ จึงมีหน้าตาเป็นฝรั่งทั้งสิ้น

สำหรับพระพุทธรูปนั้น น่าชมช่างกรีก-โรมันที่เป็นผู้คิดขึ้น เพราะขณะที่เขา

คิดพระพุทธรูปเป็นรูปมนุษย์ขึ้นนั้น พระพุทธรองค์ได้ประติพพานไปแล้วร่วม ๖๐๐ กว่าปี แต่ช่างก็ยังสามารถทำให้บุคคลโดยทั่วไปยอมรับว่าประติมากรรมที่ตนคิดขึ้นนั้นเป็นพระพุทธรูปได้ ในการนี้ช่างได้อาศัยสิ่งต่างๆ ๓ อย่าง คือ

๑. เนื่องจากเป็นช่างกรีก-โรมัน จึงใช้ความงามหรือสุนทรียภาพตามแบบฝรั่งเป็นต้นว่าพระพักตร์ก็งามตามแบบฝรั่ง มีพระนาสิกโด่ง พระโอษฐ์เล็ก พระขนงวาดเป็นวงโค้งมาบรรจบกันเหนือคิ้วพระนาสิกประภามณฑลเป็นรูป วงกลม เกดียงอยู่เบื้องหลัง พระเศียร เช่นเดียวกับ เทวรูปอโพลโลของกรีก จีวรที่ครองก็เป็นผ้าหนา ส่วนใหญ่ห่มคลุมทั้งสองบ่า ริวเป็นริ้วใหญ่ตามธรรมชาติ คล้ายการห่มผ้าของพวกโรมัน

๒. กระทำตามคัมภีร์มหาบุรุษลักษณะ ซึ่งบ่งไว้นานแล้วว่ามหาบุรุษจะต้องมีลักษณะเช่นนั้นเช่นนี้ เช่น ใบหูยาน (อันอาจเกิดจากการที่ชาวอินเดียแต่โบราณนิยมใส่ตุ้มหูหนัก เมื่อใส่หนักๆ เข้า ก็ถ่วงใบหูให้ยานลงมา ใบหูยานจึงกลายเป็นลักษณะอย่างหนึ่งของมหาบุรุษไป) มีอุณาหรืออุณาโลมอยู่ที่กลางหน้าผากหว่างขนคิ้วหรือลายธรรมจักรบนฝ่ามือ ฯลฯ

๓. เป็นความคิดอย่างชาญฉลาดของช่างที่ว่าทำอะไรจึงจะให้ผู้คนเห็นประติมากรรมแบบนี้แล้วทราบได้ทันทีว่าเป็นรูปพระพุทธรองค์ เมื่อสร้างรูปขึ้นเป็นครั้งแรก พระพุทธรองค์ปรินิพพานไปแล้วร่วม ๖๐๐ กว่าปี พระรูปโฉมโนมพรรณของพระองค์เป็นอย่างไร ย่อมไม่มีผู้ใดทราบอย่างแน่ชัด จะสร้างให้เป็นภาพเหมือนนั้นย่อมเป็นไปได้ อย่างไรก็ดีช่างย่อมทราบจากพระพุทธรูปประวัติว่าเมื่อ พระ องค์ ออก ทรง ผนวช นั้น พระ องค์ ทรง ปลง พระ เกศา นอกจากนั้นยังมีเรื่องปรากฏอีกว่า ครั้งหนึ่งเมื่อพระเจ้าประเสนชิตแห่งแคว้นโกศลแรกจะเข้าไปเฝ้าพระพุทธรองค์ ขณะนั้นพระพุทธรองค์กำลังประทับอยู่กับพระสาวก พระเจ้าประเสนชิตยังต้องรับสั่งถามว่าพระพุทธรเจ้าคือองค์ไหน ชื่อนี้แสดงว่าพระพุทธรองค์ก็ทรงมีลักษณะเช่นเดียวกับพระสาวกองค์อื่น ๆ นั้นเอง แต่ถ้าช่างจะสร้างพระพุทธรูปให้มีเศียรโล้นตามความเป็นจริง ใครจะสามารถทราบได้ว่ารูปนี้เป็นพระพุทธรูปเล่า ชื่อนี้จึงจำต้องขมความฉลาดของช่างคันธารราชูที่สามารถคิดแก้ไขได้ ด้วยการปล่อยให้พระพุทธรูปยังคงมีพระเศียรยาว และพระเกศานรวบเป็นมวยไว้เหนือพระเศียรมีเส้นอาภรณ์เล็ก ๆ

คาดอยู่ที่เชิงมวยนั้น ในศิลปะคันธารราชูพระเกศานี้ก็ทำเป็นเส้นเหมือนเส้นผมคนธรรมดา บางครั้งก็วาดเป็นมมแหลมอยู่กลางพระนลาฏ ชั่วแต่มีประภามณฑลเป็นวงกลมอยู่เบื้องหลังพระเศียรเท่านั้น (รูปที่ ๑) ต่อเมื่อพระพุทธรูปได้แพร่เข้าไปในหมู่ชาวอินเดียแล้ว ชาวอินเดียจึงคิดแก้ไขให้พระเกศามวดเป็นทักษิณาวรรต คือเวียนขวาตามแบบคัมภีร์มหาบุรุษลักษณะอีกอย่างหนึ่ง และเมื่อทำพระเศียรเวียนขวาไว้เหนือมวยบนพระเศียรด้วย ลักษณะของมวยผมจึงหายไปและคู่คล้ายกับว่าพระเศียรของพระพุทธรเจ้าตรงกลางโป่งขึ้นไปข้างบนผิดปกติ ลักษณะเช่นนี้อินเดียเขาเรียกว่า อุษณะ แต่ไทยเราเรียกว่า เกตุมาลา เมื่อได้กล่าวถึงลักษณะ ของ พระพุทธรูปคันธารราชูมาพอสมควรแล้ว ก็ขอให้เราได้พิจารณาพระพุทธรูปแบบนี้ดูบ้างทางด้านวิชาโบราณคดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางด้าน การครองจีวร ณ ที่นี้จะขอแบ่ง พระพุทธรูป แบบนี้ ออกเป็น ๒ แบบ คือ

แบบประหัยน

พระพุทธรูปประหัยนแบบคันธารราชูส่วนใหญ่ครองจีวรห่มคลุม และพระ

พุทธรูปห่มคลุมแบบนิกัเป็นต้นเกล้าของพระ
พุทธรูปห่มคลุมแบบต่อ ๆ มาด้วย เราทราบ
กันแล้วว่า ไตรจีวรที่พระภิกษุสงฆ์ใช้นั้น
ประกอบด้วยผ้า ๓ ผืน คือสบงหรืออันตร-
วาสก สำหรับนุ่งอยู่ชั้นล่าง พันรอบตั้งแต่
บนเอวลงไปจนถึงข้อเท้า บางครั้งก็มรด
ประคดหรือเข็มขัดคาด จีวรหรืออุตตรา-
สังฆ์คือผ้าสำหรับห่มท่อนบน อาจครองได้
ทั้งห่มคลุมหรือห่มเฉียง และครองได้ด้วย
วิธีต่างๆ กัน ทั้งจะได้กล่าวถึงต่อไป สังกาฏิ
เป็นผ้าอีกผืนหนึ่งสำหรับห่มทับเหนือจีวร
แต่ผ้าสังกานี้บางครั้งก็ใช้ บางครั้งก็ไม่ใช้

ทั้งผ้าจีวรหรือผ้าสังกานี้เป็นผ้าผืนสี่
เหลี่ยมใหญ่ พันรอบองค์พระพุทธรูปไปตาม
ด้านความยาว ชายด้านหนึ่งซึ่งเป็นชายแรก
ที่ใช้ในการห่มจะวางอยู่บนด้านซ้ายของพระ
อุระ ต่อจากนั้นผืนผ้าก็ห่มข้ามพระอังสา
ซ้ายลงไปยังพระขนอง คลุมพระขนอง แล้ว
ย่อนกลับมาคลุมพระอังสาขวา เพื่อวกมาคลุม
พระอุระอีกต่อหนึ่ง หลังจากนั้นชายผ้าชาย
หนึ่งคือมุมบนของผ้าและ ส่วนที่เหลือของผ้า
ก็จะห่มไปยังด้านหลังพระขนองอีกคือเลยผ่าน
พระอังสาซ้ายลงไปแต่คราวนี้นำย่อนกลับมา
พันไว้รอบพระกรซ้ายและมักจะพันไว้รอบ

ข้อพระหัตถ์ซ้ายด้วย คือที่เราเรียกว่า ลูก
บวบ นั้นเอง

ผ้าสังกานี้ที่ครองอยู่เหนือผ้าจีวรหรือ
ผ้าจีวรเฉยๆ ไม่มีผ้าสังกานี้สำหรับพระพุท-
ธรูปคันธารราชูแบบนี้ มักจะครองอยู่อย่าง
หลวม ๆ รอบพระศอกปรากฏมีริ้วผ้าขนาด
ใหญ่เพื่อย่น เนื้อผ้า ทาง ด้าน นั้นให้ แคมเข้า
ริ้วผ้า ขนาดใหญ่ รอบ พระศอก เหล่านี้ ทำ ให้
ปรากฏมีริ้วผ้าขนาดเล็ก ๆ ชั้นบนพระอุระ
ด้วย ริ้วผ้าเล็ก ๆ เหล่านี้ปรากฏชั้นเป็นริ้ว
ขนานกัน และดูเหมือนจะลงมาแต่จุด ๆ
หนึ่งใกล้พระอังสาขวา แต่ด้านหน้าพระกาย
เบื้องล่างริ้วผ้ากลับซ้อนกันเป็นรูปสามเหลี่ยม
เอาหัวลงหรือเป็นรูปครึ่งวงกลม ทั้งหมดนี้
ย่อม ขนานกัน ได้ ระดับกับ เส้นกึ่ง กลาง ของ
พระวรกาย

พระหัตถ์ ขวาของ พระพุทธรูปย่อม
ทรงแสดงปางไม่ว่าจะเป็นปางประทานอภัย
ประทานเทศนา (วิตรรกะ) หรือประทานพร
ความจริงพระพุทธรูปรุ่นแรก มัก
ทรงแสดงปางแต่เพียง ๖ ปางเท่านั้น คือ

ปางประทานปฐมเทศนา พระหัตถ์
ขวาจับเป็นวงกลม (นิ้วหัวแม่มือและนิ้ว
กลางจรดกัน) หมายถึงพระธรรมจักร พระ
หัตถ์ซ้ายประคองทำท่ากำลังจะหมุน ใช้
เฉพาพระพุทธรูปประทับนั่งเท่านั้น

ปางทรงแสดงธรรมหรือวิตรรกะ
พระหัตถ์ขวาจับเป็นวงกลม พระหัตถ์ซ้าย
อาจวางหงายอยู่เหนือพระเพลเวลาประทับ
นั่ง หรือยึดชายจีวรเวลาประทับยืนก็ได้

ปางประทานอภัย พระหัตถ์ขวายก
ขึ้น หันฝ่าพระหัตถ์ออกข้างนอก ใช้ได้ทั้ง
ประทับนั่งและประทับยืน

ปางประทานพร พระหัตถ์ขวาห้อย
ลง หันฝ่าพระหัตถ์ออกข้างนอก ใช้ได้ทั้ง
ประทับนั่งและประทับยืน

ปางสมาธิ พระหัตถ์ขวาหงายซ้อน
อยู่เหนือพระหัตถ์ซ้ายบนพระเพล ใช้ได้
เฉพาะประทับนั่ง

ปางมารวิชัย พระหัตถ์ขวาห้อยอยู่
ที่พระชานุ (หัวเข่า) นิ้วพระหัตถ์ซ้ายยัง
แผ่บนดิน พระหัตถ์ซ้ายหงายอยู่เหนือพระ
เพล ใช้เฉพาะพระพุทธรูปประทับนั่ง

เนื่องจากสำหรับพระพุทธรูปประทับ
ยืน ผ้าสังฆาฏิ (หรือผ้าจีวร) ได้คลุมลงมาจน
ถึงพระขงฆ์ และทางด้านขวา ผ้าสังฆาฏิ มักมี
ไค้มีช่องโหว่แต่อย่างใด พระพุทธรูปจึง
ต้อง ทรงยกผ้าสังฆาฏิ ขึ้น เพื่อยืน พระหัตถ์
ออกมาแสดงปาง ดังนั้นช่วงพระกรขวา
เบื้องหน้าจึงยกขึ้นครึ่งหนึ่งเพื่อยกสังฆาฏิขึ้น
ทำให้ ขอบเบื้องล่าง ของผ้า สังฆาฏิวาด เป็น

วงโค้งขึ้นไป ทางด้านขวามือตั้งแต่ส่วนล่าง
ของพระกายขึ้นไปจนถึงระดับรัศมีประคด สำ-
หรับทำปางประทานพรซึ่งหาได้ยาก พระกร
ขวาก็ยกขึ้นเพียงเล็กน้อย และเส้น ไค้ที่
ห้อยอยู่แค่เพียงพระชานุเท่านั้นเอง ถ้าพระ
กรขวาไม่ได้แสดงปางใด ๆ ผ้าสังฆาฏิก็จะ
คงอยู่ในที่เดิมคือเป็นกรอบล้อมรอบส่วนล่าง
ของ พระกาย และ คลุมทั้ง พระ กร และ พระ
หัตถ์ขวา

พระหัตถ์ซ้ายถ้าต้องการจะโผล่ออก
มา ก็ไม่จำเป็นที่จะต้องยกผ้าสังฆาฏิขึ้น ึ่ง
นี้เพราะเหตุว่าช่วงหน้าของพระกรซ้ายแซก
อยู่ ระหว่างการ ครอง ผ้าวนรอบพระกายครึ่ง
ที่ ๑และครึ่งที่ ๒ ดังนั้นจึงโผล่ออกมาได้
อย่างสะดวก และ ณ ที่นิกมชายผ้า (ลูก
บวบ) พันอยู่รอบข้อพระหัตถ์ซ้ายด้วย

ดังนั้นชายผ้าเบื้องล่างของผ้าสังฆาฏิ
จึงมีได้วาคเป็นรูปครึ่งวงกลมอยู่ทางด้านซ้าย
ของพระกาย เพราะเหตุว่าเบื้องหน้าของ
พระกรมีไค้ยกผ้าทางด้านนั้นขึ้น ชายผ้าทาง
ด้านนี้จึงตกลงไปเป็นเส้นตรงและเปิดอยู่ให้
เห็น รั้วผ้ากเป็นรั้วที่ตกลงมาเป็นเส้นตรงๆ
คือเป็น ขอบ ขอบ ที่ตกเป็น เส้นตรง ขอบใด
ขอบหนึ่ง อาจเป็นขอบตงแต่การห่มครึ่ง
แรก หรือขอบของการห่มครึ่งที่สองก็ได้

เมื่อมัมผ้าค่านบน ได้ห่มคลุมทับลงไปทางค่าน
หลังพระขนอง และไต่ย่อนมาพันรอบข้อ
พระหัตถ์ซ้าย จึงทำให้ม่มกลางของผ้าตกลง
ไปยังเบื้องล่างของพระกาย

จากการครองผ้าแบบนี้ ผลก็คือพระ
พุทธรูปคันธารราฐที่ประทับยืนห่มคลุม จะ
ครองสังฆาฏิหรือจีวรซึ่งมีขอบ เบื้องล่างวาด
เป็นวงโค้งอยู่ทางค่านขวา แต่ตกลงมาเป็น
เส้นตรงทางค่านซ้าย (รูปที่ ๒) เราจะเห็น
ว่าลักษณะเช่นนี้จะคงอยู่ต่อไปอีกนานสำหรับ
การครองผ้าของพระพุทธรูปอินเดีย

ลักษณะของช่วงพระกรเบื้องหน้าก็
นำคำนี้ถึงเช่นเดียวกัน เกือบแทบทุกกรณี
พระหัตถ์ขวาจะแสดงปางซึ่งยังไม่ทราบกัน
แน่ว่าเป็นอะไรหรือมีฉันทันก็เป็นปางประทาน
อภัย ช่วงพระกรเบื้องหน้าพบขึ้นครั้งหนึ่ง
มักจะยกขึ้นหาพระองค์เล็กน้อย และยื่นออกไป
ไปทางค่านหน้าของพระองค์ ลักษณะของ
พระกรซ้ายไม่สู้สำคัญ แต่ก็มักจะโค้งเล็กน้อย
ด้วยเหตุนี้เราจะเห็นว่ามีความไม่ได้อ
สัดส่วนกันระหว่างช่วงพระกรเบื้องหน้าทั้ง
สองข้าง และลักษณะพิเศษเช่นนี้จะจะมีอยู่
ต่อไปอีก ความไม่ได้อสัดส่วนเช่นนี้ย่อมไม่
ปรากฏอยู่ในพระพุทธรูปปางประทานพร แต่
พระพุทธรูปดังกล่าวก็มีอยู่น้อยมาก รวมทั้ง

ไม่มีปรากฏอยู่อีกแก่พระพุทธรูปบางองค์ซึ่ง
ช่วงหน้าของพระกรซ้ายไต่ยกขึ้นยังบนพระ-
องค์หรือยังพระอังสา แต่พระพุทธรูปคัน
ธารราฐดังกล่าวก็คงเป็นพระพุทธรูปรุ่นหลัง
หรือมีฉันทันก็ได้รับอิทธิพลมาจากภายนอก

นอกจากนี้ยังควร กล่าวถึง ลักษณะ
อื่น ๆ อีก เป็นต้นว่าสรวงหรืออันตราวาสก
นั้นยื่นลงมาเล็กน้อยภายใต้สังฆาฏิ สรวง
นี้พันรอบ พระขงฆ์ และยื่น ออกไป ภายนอก
เล็กน้อย ประกอบด้วยริ้วผ้าเป็นเส้นตรงตรง
อย่างค่อนข้างไต่ระเบียบ ผ้าจีวรหรืออุตตรา-
วาสกยังคงมองเห็นได้ทางค่านขวา ภายใต้
ผ้าสังฆาฏิที่พระกรขวายกเล็กน้อย พระองค์
ของ พระพุทธรูปเองก็ ประกอบด้วย ตรีภังค์
คือยื่นเฉียงตะโพกเล็กน้อย พระบาทแยก
ออกจากกัน ข้อพระบาทนั้นสลักติดอยู่กับ
พื้นเบื้องหลัง

สำหรับพระพุทธรูปยืนแบบนี้ พระ
พุทธรูปยืนครองจีวร ห่มทอง ซึ่งมีน้อยมากก็
ไม่มีลักษณะแตกต่างออกไปมากนัก สิ่งที่
แตกต่างก็คือว่าผ้าสังฆาฏิ หรือจีวร แทนที่จะ
มีขอบอยู่ล้อมรอบพระศอกก็ครองพาดเฉียงอยู่
ใต้พระกรขวาเห็นอริตประคดเล็กน้อย ขอบ
ค่านบนจึง พาดเฉียง ผ่านพระอุระ ตั้งแต่พระ
ปรศวี (สีข้าง) ค่านขวาไปยังพระอังสา

ชาย โดยวาดเป็นเส้นโค้งเล็กน้อย ริวผ้า เป็นเส้นเฉียงตีมีขนานอยู่กับขอบจีวรนี้ สำหรั้ส่วนอื่น ๆ ลักษณะพิเศษของผ้าที่ครอง ก็ยังคงเป็นอยู่เช่นเดียวกัน โดยไม่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางค่านข้าง ค่านล่าง หรือ การที่ชายผ้ามาพันพระกรซ้าย (ลูกบวบ)

แบบประทับนั่ง

ในแบบนพระพุทธรูปคันธารราฐประทับนั่งขัดสมาธิเพชร (วัชรassin) แทนที่คือพระซงฆ์ไขว่กัน แลเห็นผ้าพระบาททั้งสองข้าง พระพิภคมีลักษณะเช่นเดียวกับพระพุทธรูปยืนที่กล่าวมาแล้ว ผ้าสังฆาฏิหรือจีวรบางครึ่งก็ครองห่มคลุม บางครึ่งก็ครองห่มเฉียง ซึ่งทำให้อาจแบ่งพระพุทธรูปกลุ่มนี้ออกได้อีกเป็น ๒ หมู่

หมู่แรกคือพระพุทธรูปครองจีวรห่มคลุม ผ้าจีวรหรือสังฆาฏิก็เปลี่ยนแปลงไปสุดแล้วแต่ปางที่พระพุทธรูปทรงกระทำ แต่ส่วนใหญ่ ก็คง คล้ายกับ พระพุทธรูป ประทับยืนที่กล่าวมาแล้ว ผ้าสังฆาฏิหรือจีวรห่มล้อมรอบพระวงค์เหมือนกับพระพุทธรูปยืน และวาดเป็นริ้วใหญ่ ๆ ขนานกันตกลงมาจากจุด ๆ หนึ่งบนพระอังสาซ้ายยังค่านหน้าของพระวรกาย ตั้งแต่หน้าคักกลงมาค่านหน้า

ของจีวรก็เป็นแผ่นใหญ่ปกคลุมข้อพระบาทที่ไขว่กันและพระบาทเกือบทั้งหมด รววมหง้อยอยู่ค่านหน้าของฐาน

ลักษณะของผ้าแบบนี้ก็เหมือนกับการครองจีวรห่มคลุมสำหรับพระพุทธรูปยืนนั่นเองคือครองด้วยวิธีเดียวกัน ข้อพระหัตถ์ซ้ายยกชายจีวรขึ้นเพื่อจะยื่นลอคออกมาตั้งนั้นจึงทำให้ขอบ จีวรวาดเป็น รูปครึ่งวงกลมอยู่บนค่านขวา ทางค่านซ้ายช่วงพระกรเบื้องหน้าก็แซกอยู่ ระหว่าง จีวรที่ครองทบกัน ๒ ชั้น ชายผ้าจึงวาดเป็น ริ้วรูปครึ่งวงกลมเช่นเดียวกัน แต่ชายผ้าค่านห่มคลุมรวท้อนซ้อยและยาวห้อยต่อลงมา (คือริวผ้าที่ตกลงมาตรง ๆ ของพระพุทธรูปประทับยืนนั่นเอง) อันตรงกับขอบ๒ขอบที่ตงตรงของผ้าสังฆาฏิหรือจีวร ได้แก่ขอบผ้าในการห่มครั้งแรก และขอบผ้าในการห่มทับครั้งที่ ๒

นอกจากนี้ชายจีวรซึ่งเมื่อคลุมทับลงไปบนพระ ขนองโดยผ่านพระ อังสาซ้ายและลงมาม้วนพันรอบพระกรซ้าย (ลูกบวบ) ก็ดูเหมือนว่าจะยึดอยู่ในพระหัตถ์ซ้าย เมื่อพระหัตถ์ซ้ายมิได้ใช้ทำอะไร (เช่นในปางประทานอภัย) หรือห้อยลงมาจากข้อพระหัตถ์ซ้าย เมื่อพระพุทธรูปอยู่ในปางสมาธิหรือปางประทานปฐมเทศนา ซึ่งจำต้องใช้

๑๖๐โบราณคดี

พระหัตถ์ทั้งสองข้าง เมื่อเป็นคางหงษ์ปรากฏ
ว่าสำหรับพระพุทธรูปประทับนั่งแบบคันธาร-
ราฐินัน ความจริงพระซงฆ์ชวาคงมีแต่เพียง
สบงหรืออนตรวาสกคลุมอยู่ ทงนเพราะเหตุ
ว่าคานหันผาสงฆาฎหรือจวรหรือทงสองอย่าง
ได้ถูกเลิกใช้ใน ขณะที่พระซงฆ์ชวายนนคลุม
ด้วยผาจวรหรือสงฆาฎ แต่ในไม่ช้าความ
ยุ่งยากอันตรงกับความเป็นจริงเช่นนี้ ก็จะ
เปลี่ยนแปลงไป (รูปที่ ๓)
รูปที่ ๒ คือพระพุทธรูปประทับนั่ง
ครองจวรหมัดเฉียง ขอบของผาสงฆาฎหรือ
จวรรวมทงขอบสบงจึง ปรากฏอยู่ ทางคาน
ขวาเป็น ๒ ระดับต่างกัน ผาสงฆาฎหรือ

จวรไม่ได้ยกขึ้นโดยช่วงพระกรหนาเบองขวา
เพราะเหตุว่าผ้าได้ หมอຍขางใต้ พระกรขวา
แล้ว คางหงษ์ไม่รวเป็นรูปคางวงกลม
คลุมอยู่บนพระซงฆ์หรือพระบาท พระซงฆ์
ทงสอง ข้าง ถูกคลุมด้วย ผาสงฆาฎ หรือ จวร
แต่ขอพระบาทและพระบาททงสองข้างกมอง
เห็นได้อย่างชัดเจน ชายสงฆาฎ (ลูกบวบ)
ซงฆ์พนอยรอบขอ พระหัตถ์ซ้าย คลอดออกไปยัง
ฐานเมื่อพระหัตถ์ซ้ายของพระพุทธรูปไม่วาง
ขนอยอมเป็นจริง เพราะเหตุว่าพระพุทธรูป
ส่วนใหญ่ในกลุณนหมกแสดงปางประทานปฐม
เทศนา พระพุทธรูปมักประทับนั่งอยู่บน
ฐานบัวคว่ำ (รูปที่ ๔) (ยังมีต่อ)